

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

Slugom ruku, male stvari, nepolega sve pokvari. Narodna poslovica.

Oglasi, pripisane itd. tiskaju i računaju se na temelju običnog cijenika ili po dogovoru.

Novci za predbrojbu, oglasne itd. šalju se naputnicom ili polonicom pošt. stacionice u Betu na administraciju lista u Pulu.

Kod naručbe valja točno označiti ime, prezime i najbližu poštu predbrojnika.

Tko list na vrijeme ne primi, neka to javi, odpravivši u otvorenom pismu, za koji se ne plaća poštarina, ako se izvana napiše „Reklamacija“.

Celovnog računa br. 847/49.

Telefon tiskare broj 38.

Izlazi svakog četvrtika pošte.

Netiskani dopisi se ne vraćaju, a epodpisani ne tiskaju, a nefrankirani ne primaju. Predplata sa poštarinom stoji 10 K u obće, a godinu 5 K za seljake, odn. K. 250 na pol godine.

Izvan carevine više poštarina. Plaća i utražuje se u Puli.

Pojedini broj stoji 10 h., zastali 20 h., koli u Puli, toli izvan iste.

Uredništvo i uprava nalazi se u „Traktari J. Krmpotić i dr.“ (Via Sissano), kamo neka se naslovljavu sva pisma i predplate.

Odgovorni urednik i izdavaatelj Josip Hajin. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Trstu. (Via Chiozza-12).

Istarski sabor.

U Puli, 30./10. 1903.

IV. sjednica (7).

(Srpskiak.)

Proširenje pokrajinskoga realnoga gimnazija u Pazinu u višu realnu.

O tom predmetu izvjestio je zemaljski odbor posebnom tiskovinom još 26. decembra 1902. Držeć se toga izvještaja, predložio je školski saborski odbor, na usta zast. dr. Ventrelle sljedeće:

- Visoki sabor nek izvoli odlučiti:
- 1. Prizdžav svoj sadašnji značaj zemaljski realni gimnazij, dodaje mu se 5, 6 i 7 razred više realke;
- 2. Odobrava se otvorenje 5. višega razreda, kako je već otvoreno početkom tekuće školske godine;
- 3. Ime zavoda glasiće će od sada unaprijed realni gimnazij i viša realka zemaljska u Pazinu.

Necemo iscrpljivati spomenutih izvještaja, pošto se je na nje obilno osvrnuo u svom govoru zast. Spinčić, koji je rekao:

Visoki sabore! Ako smo i do sada možda kod koje točke govorili samo za to, da nekoliko zategnemo raspravu i to radi toga, jer ste nam nanijeli uvredu, — kod ove točke ne ćemo govoriti, ako ju i duljimo, za to, da zategnemo, nego jer čutimo vruću potrebu, da dademo izražaja čuvstvu većine pučanstva ove pokrajine protiv svega, što je ovdje rečeno u izvještaju zemaljskog odbora i izvještaju komisije. Da se zna o čemu se govori i da bude naše pučanstvo u Istri moglo znati o čemu se radi i kako se radi i koliko se troši, biti će mi dovoljno, da najprije konstatiram nekoliko točaka iz izvještaja zemaljskog odbora na ovaj sabor. Prije svega veli, da je ovaj sabor odlučio već godine 1872., da ustroji u Pazinu neku nižu srednju školu. Konstatirajući to, velim nadalje, da je, kako se vidi iz ovog izvještaja, ta odluka zemaljskog sabora bila provedena jedva god. 1898., dakle pošilje 26 godina! Za sada to samo konstatiram, a kašnje ću se na to vratiti. Izvještaj kaže, da je zemaljski odbor 1898. oživotvorio taj zaključak od god. 1872., i da mu je odobravalo pučanstvo čitave Istre i tako reći pjeskalo.

A ja velim, da to nije bio nikakav obćeniti pjeskak, obćenito odobravanje, jer znamo, da većina pučanstva ove zemlje, svi Hrvati i Slovenci, koji čute do svoje krvi i jezika, ne odobravahu toga, nego osuđivahu, kao što su to i izrekli u raznim prosvjedima. Tvrdi se nadalje, gospodo, da bi oni, koji sada polaze u realnu gimnaziju u Pazinu, morali polaziti ili višu gimnaziju u Kopru ili u Trstu ili u Trentu ili pak realku u Trstu, vidite eto sami, da imate vi za talijansku narodnost prilično mnogo zavoda, koje možete polaziti, i koji su dosta blizu. Imate realku, ma da nije e. kraljevska, nego je uzdržava grad Trst, koji je vam, vladajućoj strani, srodan te ju možete polaziti, a mi do Spljeta nemamo nikakve realke. Hoću dalje ustvrditi iz ovog izvještaja, da je zem. odbor misleći, bili se, odlučio za višu gimnaziju ili realku, odlučio za realku radi toga, jer bi inače u protivnom slučaju stegovao Kopru. To je istina, ali treba dodati i drugu, istinu, da u obće nije bila potreba ustrajati nikakve ni realke ni gimnazije, u obće nikakve srednje škole u Pazinu, jer bi Kopar posve do stajao. Oni učenic, koji bi htjeli polaziti realne nauke, mogu ići u Trst na talijanski zavod. Ja opet spominjem, da se zemaljski odbor odlučio za realku, a da nije nikakva obzira uzeo na potrebu, koje svoje vrijeme radili glede prvanje gimnastika hrvatski i slovenski narod. Veli se,

da bi se moglo prigovoriti, da je u cijeloj nižoj realci bilo samo 42 djaka, i to samo 7, koji su nauke svršili. Sta će viši razredi samo za 7 učenika? I onda se veli, da taj prigovor ne valja radi toga, jer postoji u Trstu gradska realka, u kojoj ima talijanskih djaka iz Istre. Veli se nadalje, da ima u Puli njemačka mornarička niža realka, u koju polaze učenici talijanske narodnosti ili „Istranci“, jer zemaljski odbor nigdje ne kaže, gdje navadja djake, je su li jedne ili druge narodnosti, nego veli samo da su Istranci. Veli nadalje, da ih ima nekoliko u realci u Gorici, a ima ih i na ces. kralj. državnoj njemačkoj realci u Trstu, — pak čini onda zaključak, da kad bi se svi ti učenici sakupili ili bar većina njih iz svih tih zavoda, jednog talijanskog i 3 njemačkih, u jedan zavod, kad bi svi ti došli na višu realku u Pazinu, ili bar jedan dobar dio njih, da već neće biti samo 7 djaka, nego toliko, da će biti dokazano, potreba 5 razreda u obće više realke. Ali mislim, da to umovanje zemaljskog odbora nema mnogo podloge. Kao što su se ti učenici učili do sada na drugim zavodima, dosta blizu, u Trstu i u Puli, to bi se mogli i dalje uzgajati tamo bez tereta za zemlju, koji joj se hoće naprstiti.

Nadalje veli zem. odbor, da je dobro, što se je realka ustrojila, da se može uzgajati dovoljno učitelja za talijanske škole po Istri. Vi možete dobiti takovih učitelja iz Trenta, gdje u obće talijansko društvo podupire takove učenike. U Trentu su učitelji zlo plaćeni, pak jako rado dođu u našu pokrajinu. Kad bi zem. odbor bio nepristiran, ne bi rekao, da se ustraja talijanska realka radi pomanjkanja talijanskih učitelja, nego bi rekao: hrvatskih manjka, te ćemo otvoriti hrvatsku realku. Ali i ovdje pokazao je, kakav je, te nije gledao, da učini nešto za one, koji trebaju, nego za one, koji tako rekne u masti plivaju.

Dalje veli zemaljski odbor, da neće troškovi bog zna koliko narasti, jer treba samo 5 učiteljskih sila. Moram primetnuti da se tih 5 učitelja uzima kao kakva bašgatelica, a ne iziče se, koliko bi ta bašgatelica od 5 profesora Istru stajala. Računajmo samo na svakoga 4000 K. godišnjih, a to se može računati, pak ćemo vidjeti, da je to 20.000 K. na godinu samo za 5 učitelja. Osim toga veli se, da je to bez učitelja vjere, koji je jednak ostalim, pak bi to dakle bilo 24.000 K. Navadja se zatim još drugih svota od 4000 K. za jednu, drugu i treću stvar, pa će to sve koštati pokrajinu 30.000 K. na godinu. To ali zem. odbor zove bašgatelom; i da bude poruga još veća, kaže se, da će se to pokriti od školskih pristojba, koje će učenici plaćati. Neka svaki učenik plaća 15 K., od 100 učenika došlo bi se, 1500 K., a mora se još računati s time, da se većina njih od te takse oprasta. To je poruga, tim se bacaj pjeskak u oči onim, koji dalje od nosa nemisle.

Prošavši tako izvještaj zem. odbora samo u glavnim točkama i konstatirajući glavno, što je u njemu navedeno, prelazim na ovaj izvještaj, što ga je malo prije pročitao izvjestitelj školskog odbora, zast. Ventrella. On veli, da je zem. odbor dalje vremena mislio, hoće li ustrojiti gimnaziju ili realku, i konačno da se odlučio za realku radi toga, jer je bez razloga bila ukinita realka u Piranu i jer je u obće u Istri nema. Na to ću reći samo to, da je talijanska realka u Piranu propala samo s toga, jer nije imala dovoljno učenika. Ne znam, jesu li možda razni organi radili na tom, da se uništi, kao što su to, da svoje vrijeme radili glede prvanje gimnastika u Pazinu, u koju su naši učenici

mного polazili, — fakat je, da je realka u Piranu sama sobom ugasla, jer nije imala dovoljno učenika.

Na drugi razlog opažam samo to, da, ako i nema realke u pokrajini, da je ima posve blizu u Trstu, a da je nema za hrvatsku i slovensku narodnost, pa ako se u obće htjelo da bude realka u pokrajini, morala bi se ustrojiti takodjer hrvatska i slovenska realka, ili barem takova, u kojoj bi se podučavalo i hrvatski i slovenski toliko koliko i talijanski. Opažam nadalje, da ovdje školski odbor veli: naše pučanstvo nema zavoda, u kojima bi se moglo podučavati u materinskom jeziku realističke nauke.

Naše pučanstvo, govori školski odbor, kao da bi ono sastojalo samo iz Talijana i da drugih narodnosti u Istri nema. Znajite da ima takodjer i nas, da nas dapače ima i više nego vas, — i pamтите, da bi vam se ignoriranje nas moglo grubo osvetiti. Spominje nadalje, da je u pokrajini pomanjkanje učenika, koji bi se dali na tehničke nauke. To je istina, takovih učenika manjka, ali ne samo onih, koji su talijanske narodnosti, nego ih manjka i od hrvatske i slovenske narodnosti, pak s istih razloga, zemaljski odbor i školski odbor, kad bi bili pravedni, bili bi se isto tako pobrinuli i za hrvatske i slovenske pitomce, kao i za talijanske.

Veli takodjer školski odbor, da će se moći uzgajati na toj realci učenika takovih, koji će kasnije biti učitelji. Veli se narodi, da će, kad svrše 3 razreda više realke, moći poći na koju učiteljsku školu, da polože izpit iz pedagogije, pjevanja i gombanja, te će moći biti, najprije privremeni, učitelji na pučkim školama, — ili pak da će se postaviti profesor na tu realku, da on podučava te predmete, pedagogiju, pjevanje i gombanje, da budu ti učenici, koji svrše realku, odmah mogli nastupiti učiteljsku službu u privremenom svojstvu. I ovdje biva isti prigovor, kaš i prije, naime, da baš učitelja za hrvatsku i slovensku djecu manjka, a da ih ne manjka ni iz daleka toliko za talijansku djecu, i može se ih lakše dobiti nego prvih.

Et o kamo već došli. Znam n. pr. da zem. odbor uzima raznih činovnika čak iz Italije, koji su talijanski državljani. Znam da zem. odbor uzima činovnike u zemaljsku službu, koji su talijanski državljani, a da mi nemožemo niti prostog šumara uzeti iz Hrvatske. Od malo vremena imali smo praznih mjesta za učitelje, iz Hrvatske, dapače kćeri cislitavskih sinova, pa c. k. školska oblast nije dozvolila, da se ovamo uzmu. Mislim, da se je ustrojilo i ovdje u Puli, a znam da se je i u Kopru, koludrička škola, i da su se uzela za učiteljice koludričke iz Italije — a mi ne možemo naših iz Hrvatske uzeti. Time sam takodjer htio dokazati potrebu, da bi se uzgajalo čim više učitelja i učiteljica za hrvatske i slovenske škole.

Veli dalje školski odbor, da treba dobiti učitelja talijanskih, jer da se takovih ne može iz učiteljska u Kopru dobiti. Slažem se, da je to naukovna osnova jako pogriješena. Nisam onaj, koji bi koparsko učiteljske zagovarao, premda sam i sam na njem služio 12 godina; nisam mu za govornik osobito radi toga, što se je htjelo njemačkim jezikom donekle najglavnije predmete podučavati; te se tako tupilo pitomce, umjesto da ih se bistr. Kad sam ja bio na tom zavodu, predavala se je u IV. godini pitomcem hrvatske, slovenske i talijanske narodnosti i povjest u njemačkom jeziku. Ja nisam baš dobro znao njemački, pitomci još manje, pak smo se tako svi učili jezikom, a zane manji predmet. Ali, ako se želi učiniti

nešto za uzgoj dobrih talijanskih učitelja, moralo bi se to učiniti za uzgoj dobrih hrvatskih učitelja, da se može širiti po njima nauka i uzgoj i napredak i u našem narodu.

Izješće školskog odbora govori, da troškovi za povišenje zavoda neće biti jako nerazmjerni prema dohodcima pokrajine. Dakle najmanje 25—30.000 K. na godinu više, to je malenkost za našu pokrajinu! A kad se radi za ustrojjenje hrvatske škole, kako smo i nedavno čitali u službenom organu zemaljskog odbora, silno se srdite, kad c. k. vlada odlučuje jednu pučku školu, jer da će ju zemaljski fond morati uzdržavati. Dakle ondje se srdi radi 509 for., koji se troše na jednog učitelja, a ovdje veli, da je 30.000 K. malenkost. Pa još povećava rugobu, kad veli, da će mnogo dobiti od školskih pristojba, koje će plaćati učenici.

Nadalje kaže školski odbor, da je Pazin značaja talijanskog. Gospodo moja! Koliko značaja talijanskog ima grad Pazin toliko su mu ga dali c. k. austrijske oblasti. Sudim to i po Voloskom, jer dok tamo nisu došli c. k. činovnici, do onda je bio grad Volosko, a isto tako i Pazin hrvatski. Do god. 1848., a i kasnije nije se nijednim jezikom govorilo, osim u pojedinoj obitelji, nego hrvatskim. (Dr. Laginja: Moja teta Feranda je pivala: Jos Hrvatska ni propala!) Da Pazin ima hrvatski značaj, kažu nam i imena predjela gradskih, koje će možda bolje znati navesti g. Dinko Trinajstić.

Veli takodjer u tom izvještaju, da postoji u Pazinu neka druga srednja škola s tudjinskim jezikom. Ne mojite tako, gospodo, govoriti za jezik, kojim govori i danas većina pučanstva u Pazinu, kojim govori velika većina stanovnika obćine pazinske, cijeli kotar pazinski i velika većina cijele pokrajine. Ne govorite, da je to tudjinski jezik.

Cesto govorite o nekakvoj mržnji. Mi var ni malo ne mrzimo, ali svakako stvarni kakve izičute u tom izvještaju školskog odbora, takove stvari mogu potaknuti i na veliku mržnju. Pazite gospodo, jer bi ljudi mogli i do jako neugodnoga doći, pošto zvati čovjeka u svojem domu tudjincem, to, gospodo, mora osim da vriedja, i razpaliti do skrajnosti.

Nadalje se spominje u izvještaju, da je c. k. vlada privoljela, da se otvori 5. razred, i to, ako zemaljski sabor privoli troškove. Opaziti ću, da vam je c. k. vlada isla na ruku, kako drugdje, tako i tu. Kao u vašem zakonu o školskim taksama, tako vam je isla i ovdje na ruku, pa brzinom, tako reći s parom, dala i pravo javnosti. Ipak je metnula jedan uvjet, naime da sabor privoli troškove. Tih troškova sabor još nije privolio, a ipak je zemaljski odbor dao otvoriti 5. razred, premda postoji u pravilniku zemaljskog odbora ustanova, da zemaljski odbor ne smije bez privole sabora potrošiti više od 2000 K.; premda ima u zemaljskom ređu (§ 21.) ustanova, po kojem sabor kad odlučuje neki trajni trošak, ne smije takav trajni trošak odlučiti bez privole Njegovog Veličanstva. A vi ste mimoili i red zemaljskog odbora i zemaljski red, pak ste lijepo optili pokrajinu sa stalnim troškom bez privole sabora i bez odobrenja Njegovog Veličanstva. Ja ću sada stvoriti neke konačne zaključke iz svega ovog što sam konstatirao bilo iz izvještaja zemaljskog odbora, ili iz izvještaja školskoga odbora.

Prvi takav zaključak bio bi, da je ova realna gimnazija, već kad je bila ustrojena, ustrojena kao prkos gimnazija (Dr. Laginja: Trutz!) Vidi se to najbolje iz toga, što je odlučena niža srednja škola u Pazinu već davno, god. 1872. pa se tek

ako se preuzme državnu i občinsku potrošarinu u vlastitu zemaljsku upravu. Na pregovori, da se ne zna kako će izpasti pregovori između Austrije i Ugarske, odgovorara, da to nije smetalo prihvatiti jednaku osnovu gori navedenim pokrajinama. Nakon toga prešlo se je na poime-nično glasovanje i to po tri puta.

Predložena rasprava.

§ 1. Govori o promjeni ustanova potrošarinskih zakona od dne 29. novembra 1881. P. Z. L. br. 24 i od 26. decembra 1900. P. Z. L. br. 5, u koliko se iste tiču utjerivanja pokraj pristojbe na pivo. Većina prima ga bez rasprave.

§ 2. Govori ob onih, koji su podrželi plaćaju pri pristojbe. Većina ga prihvaća bez rasprave.

Kada se ima plaćati pristojbu? § 3. glasi: Pristojbu na pivo dužni su platiti proizvođači piva onaj čas, kada se izvaže iz tvornice, a osobe, koje su označene u točkah 2. i 3. 2. u onaj čas kad pivo primaju od ovog zakona. U provedbenim naredbama ovog zakona bit će ustanove, glede dužnosti osoba podrženih izplaćivanju pristojbe, o prijavi primitka, odnosno izvoza piva pod-padajućeg pristojbi.

Ovlašćuje se zemaljski odbor, da teli pojedincem, koji skupinam, podrženim plaćanju pristojbe za pivo putem nagobe i u smislu provedbenih ustanova, koje se će u tom pogledu izdati, dozvoli u ime izplaćivanja te pristojbe izplatiti stanovite svote.

K tomu paragrafu prijavi se za rieč zastupnik Splašić:

Visoki sabori! Oglašio sam se za rieč ovdje, gdje se neka vlast daje zemaljskom odboru, koji može prodavati ili davati u najam provincijalnu taksu drugim osobama, da ju utjeruju. Ja, koji nemam nikakva pouzdanja u zemaljski odbor, mislim ovdje govoriti proti tomu paragrafu.

Ne trebam opetovati onoga, što su rekli moji drugovi dr. Trinjajčić i dr. Laginja, a što ga izvjestitelj nije pobio. Osobito ne treba da poučavam, koliki će biti upravni troškovi za izvođenje toga zakona, jer, gospodo, ako će i biti dohodak od te takse do 102.000 Kruna, i ako će biti 25% troškova, pa ako se uz to neka firma nalazi, koja obećaje preko 80.000 Kruna, pa ipak hoće zem. odbor da on preuzme taksu na pivo, onda to nije gospodarstvo, pa moraju biti drugi razlozi, koji utjeruju na to, da se ipak te takse utjeruju u vlastitoj upravi. A ako je rekao g. izvjestitelj, da će ti troškovi, koji da će iz početka iznositi 25%, kasnije pasti na 10.000 Kruna, nije toga ničim dokazao. Troškovi bit će onakvi po prilici, kako je ovdje proračunano, ako neće možda biti i veći. Jer ako računamo samo na ravnatelj 3000 Kruna, na njegovog zamjenika 2000 K, to će biti već 5000 Kruna, pa za pisarnu (1000 K) K 6000, po kotarima 17 činovnika računajmo samo svaki 1000 K, a to je malo, 17.000 K, ali: možemo se skoro dvostruko računati, pa ostali troškovi tako, te će biti ukupnog troška najmanje 40.000 Kruna. To će biti dakle veliki gubitak za pokrajinu.

Možda će, gospodo, udariti u neugodno zice, ali moram... (Dr. Laginja: Samo uđri!) U zadnjih godinama govorilo se je jako mnogo o potrošarinskim stvarima, a imenito o taksi na pivo. Ta je stvar bila i predmetom interpelacije u carevinskom vijeću, a bila je također predmetom rasprave u raznim povisima pješkim i drugim. Te su stvari bile također predmetom otvorenog pitanja ne jednog zastupnika, u jednom listu bač ovaj je u Puli. Bilo je čakovo otvoreno pitanje na zastupniku, koji misli, da se je krivo radilo i dokazuje faktima, da se nesamo krivo radi nego i da je tu po sredi zemaljski odbor. Radilo se o tom, da se imala odati neodviena taksa u Voloskom kotaru. Za to taksu nudjao je sjeki: tobož konsorcij od stonih stvaru 42.000 K, pa za isti nudjao je i jedan konsorcij u Puli, iz 5 osoba, 48.000 K. Pa: ipak zemaljski odbor posredovanjem predsjednika političkog društva i člana ovog sabora nije dao neodvisnu taksu pokrajinsku ovom društvu u Puli, koje je nudjalo 48.000 K, a za tri godine 1901., 1902. i 1903., nego ju je dao onomu tobož društvu u onih stvaru, koje je nudjalo samo 42.000 Kruna. Time je, gospodo moja, bila prikraćena pokrajini, bili su prikraćeni i porezovnici, jer napokon oni deprišuaju novac u zemaljsko blagajnu, za 6000 K kroz tri godine, što čini 18.000 K. To pak nisu mađe suze, osobito ne obzirom na naš narod. Ako je ta vama malekavaj, vama, osobito, koji se tovitte zemaljskim nevenem, nije to za nas, koji zastupamo siromašni narod.

Ta se pogodba kašnije promijenila u toliko, da se je ovaj tobož konsorcij tako rekne dao. Kupiti. Reklo mu se, da će mu se dati 6000 K na godinu, ako odstupi od svoje po-nude, da će mu se nadalje dati dio čistog dobitka, to možda potrošarina u podgorjskom kotaru i razne druge pogodnosti, koje ne

ovdje navajati. To se ustanovilo u pismu, koje imamo u prepisu, ali iz originala, od 1. augusta 1900. i tu je opet bila pokrajinska lista, za 6000 K. Kasnije, bi, radi, došla je neka razminka radi dobitka i radi potrošarine u Voloskom kotaru, pa su se gospoda, inače dogovorila. Toboženjmu konsorciju u Kastavci dani da će se 8000 K i ništa drugo. T. j. moram se ispraviti, nije se reklo, dati čemo konsorciju, nego se reklo, dati čemo 8000 K predsjedniku političkoga društva, a taj će ih dati Dr. Hektoru Stangeru, kao vlastiniku lista „Prava Naša Sluga“, da može izdavati taj list, te da se taj može po pokrajini širiti. I opet 8000 K iz pokrajinskih novaca; što bi morali biti u pokrajinski blagajni, opet se izgubilo i upotrebljeno na onaj smradni list, koji se zna kako je pisao, to koji je pretao izlaziti. (Dr. D. Trinjajčić: Mandić: Izlazi opet). Počeo je dakle izlaziti jer čiti valjda ovaj zakon, pa će opet... (takse dobivati novaca. (Dr. D. Trinjajčić: To će biti činovnici za potrošarinu). Kad bi društvo Krimara u Puli to učinilo, da nije znao ništa zemaljski odbor, što bi se moglo ništa drugo, nego da je potrebilo, da takova društva pobiraju takse, takse ne dobivaju, nego da sama oblast izveze stvar u svoje ruke. Ali zemaljski je odbor pokazao, da on upravlja tu posve pristrano, jer za sve to baratanje, jer kod svega toga po sredi bio je zemaljski odbor, za sve to baratanje znao je član zemaljskog odbora, znao je jedan najviši računarski zemaljski činovnik, koga debelom plaćom plaćamo, znao je također zemaljski kapelan, koji bi morao odluku zemaljskog odbora u tom obziru staviti, na temelju §. 42. zemaljskog reda stiral i podniel na odluku Njeg. Veličanstvu. On o nije učinio, te je tako potvrdilo ne samo svaku pristojnost i moral, nego i pisani zakon. Da ne govorim, gospodo moja, samo onako iz glave, valja da vam pripomenem i mogu točno citirati svjedoke, da je sve to, što sam ovdje rekao, a i više toga, bilo kod suda u Voloskom potvrđeno. Neka gospoda izuzela su se od svjedocanstva (Mandić: Bilo ih je sam!), ali neka su ipak svjedoci, tako zemaljski kapelan, onaj zemaljski činovnik i jedan član odbora. (Samo se Bennati smrao.) To samo bilo bi dovoljno, da ne voliramo nikakvog zakona, koji daje nekakvu vlast zemaljskomu odboru u potrošarinskim stvarima, a naročito u stvari, koja se tiče takse na pivo. Ima tomu i još jedan razlog, a taj je, da je zemaljski odbor bio do godine 1901. potrošarinsku potrošarinu, što je napokon sileno s taksonu prvotno u kotaru Voloskom odboru od 7 lica, koji spadaju u onaj isti krug, što sami ga prije spomenuo; kojima se prije davalo 6000, pa onda 8000 K na godinu. Dalo se je tomu društvu, koje sastoji većinom od propalnih, koji nisu mogli skoro ničim garantirati, jer već danas većinom nemaju ništa novčića, to živo močda i od onoga, što im je preostalo od novca, koje im je dao zemaljski odbor, a nije se htjelo dati zakonito obstojećem potrošarinskom društvu u Kastvu, koje je nudjalo 2000 K više. Dakle s jedne strane nije se htjelo dati poštenim ljudima, koji bi mogli jamčiti za obvezu, a s druge strane dalo se za 2000 K manje prvima tako, da je pokrajina opet izgubila 2000 K.

To su također dokazi, na temelju kojih mi nemamo nikakvog pouzdanja u zemaljski odbor. Po mojem mišljenju bilo bi najbolje, da se radi onako, kako se i do sada radilo, najima tako, da bi potrošarinu, kao i taksu dobivala društva potrošarinska krunara, dakle oni ljudi, koji su najviše zainteresirani. Trebalo bi učiniti zakon, po kojem bi se mogli uzdržavati ti ljudi, da li posteno rade, da li ne kradu novca porezovnika, a kod danjaja trebalo bi gledati u to, da se dade osobama, koje inače najviše nudjaju, a jamče svojim postojenjem, imenom i imkoliko, da će obzpe izpuniti.

Ja ne samo da sam protiv cijelokupnog zakona u obće, nego sam naročito proti ovom ljudom predložanom paragrafu, jer: u potpun povjerenja u zemaljski odbor s razloga, koje sam naveo i opazajući slučajeva, gdje je obož zemaljski odbor dokazao, da u potrošarinskim stvarima radi nepošteno i nepravredno i ne na korist cijele pokrajine.

Predlažem formalno, da se preko toga §. 3. predje na dočelni red, te da se o tom predlogu glasuje poimeonce.

Zast. Laginja podupre talijanskim gotovom predlog zast. Splašića naglasiv osobito, da se briše ustanova glede nagode sa pojedinih stranakama. Na koncu predloži, da se uputi taj paragraf posebomu odboru od 7 lica, u koj imaju doći i članovi manjine ili da se vrati postojećemu odboru na predloženo preinkou.

Glasuje se dva puta poimeonce.

§ 4. govori o pravu nadzora osoba podrženih plaćanju pristojbe. Prina ga većina bez rasprave.

O pripomoci občina.

§ 5. glasi: Svaka je občina dužna odazvati se pozivu zemaljskog odbora u pogledu izvršenja ovog

zakona, i pružiti zemaljskomu osoblju pri uređivanju na njegov poziv bezodvlačno potrebitu pripomoc:

Kod ovog paragrafa reče zast. Mandić: Visoki sabori! Ja ću opet jednom utvrditi ono, što se je već danas utvrdilo, držeci onog što je moj postovani drug dr. Laginja rekao, da naime neskozi poavljvanje. Tvrdim dakle i ja, da je ova zakonsta osnova strovena; kano i sve dosadašnje, koje su u ovom saboru stvorene, jedino na korist manjega dijela pučanstva, a da se istimi većini pučanstva Istre niškodni.

Tu svrhu ima i ova zakonika osnova, da se njom koristi talijanska stranka u Istri, a da bude na škodu hrvatskoj i slovenskoj narodnosti. Toliko obćenito!

Glede samog § 5. reči ću samo par rieči, L. j. da se ovim paragrafom krši autonomija občini, jer im se nešto nalaze što se nebi smjelo.

Istina je doduse, da je občina dužna dati pripomoc i sada kod utjerivanja pristojba na potrošarinu u obće onomu, koji ima tu potrošarinu u zakupi; ali ako je to bila dužna do sada, štali, bit će još više dužna od sada, jer će biti strogo na to vezana ovom paragrafom. Osim toga bit će stvar mnogo odioznija nego li je sada, jer će postojeci zemaljski odbor pristrano postupati kod podjeljivanja u podzakup utjerivanje neodvisne zemaljske potrošarine na pivo.

Kako je većeras opetovno iztknulo, zemaljski će odbor podjeljivati u podzakup utjerivanje potrošarine svojim prijateljem i agitatorom u pokrajini na štetu malom i neodvisnom krunaru ili skupinam u pokrajini, a občine će biti dužne davati pomoc organom, koji budu utjerivali tezu nepravredna i nepoštena.

Već do sada tuže se naše občine u obće, da se preobterecne poslom, jer osim što moraju vršiti poslove u svojem, zakonom opredjeljenom djelokrugu, imaju da vrše i poslove č. kr. vlade ili prenesenog djelokruga. Ovime ću im se pomožiti posao, pa će rasti broj činovnika, za koje nemogu nekoje občine već sada smagati troškove. Radi toga predlažem, da se § 5. eliminiira i da se o tom predlogu glasuje poimeonce.

Prijave prevosnih društava.

§ 6. glasi: Javna prevozna poduzeća dužna su prijavit postojke piva, predane njim u jednoj ili drugoj pokrajini zastupane na carevinskom vijeću, i izručene u okružju spadajućem pod ovaj zakon, i to dostavom prijave osoblju opredjeljenom eksekutivnim putem označiv naslov prijavitelja i dan predaje postojke.

K ovom paragrafu reče zast. Kompare: Visoki sabori! Zemaljski je odbor kazao, da se je kod sastavljanja ovoga zakona najviše držao onog zakona, koji sad jednu godinu obstoji u Salzburgu. Mislim, visoki sabori, da što gospoda, koja sjede u zemaljskom odboru, vidjela samo na papiru taj zakon, ali da nisu vidjela okolnosti, koje tamo vladaju. Tamo moraju sva prometna sredstva služiti u svrhu, da se može potrošarina pobirati. Koji pozna javna prometna sredstva u Salzburgu, mora znati, da tamo ima mnogo takozv. vicinalnih željeznica u upravi pokrajine, koje dakle moraju raditi na boljak pokrajine. A mi u Istri? Mi imamo prometna sredstva kao Lloyd, Ugarsko-hrvatsko parobrodsko društvo i državne željeznice. Kako možete vi naloziti ovim društvom, da budu noćni i danju otvorene imali svoje ureda na raspolaganje vaših činovnika? Mislim dakle, da je nešto povise pitati, da budu prometna sredstva, kako su državne željeznice, južna željeznica, Lloyd, Ungaro-croata na raspolaganje dajciarom pokrajinskim, da budu mogli dobiti pogled u knjige u svaku uru i dobu, da mogu vaditi spise i drugo, što im bude drago. Držim, da bi se imalo najprije obaviti ja vladu, da ona u obće zapovjedi, da ljudi činovnici javnih prometnih sredstava na ruku i na raspolaganje. Ali mislim, da će i oni prosvjedovati, da budu morali, premda su dosta obtereteni poslom, još citati nove naredbe potrošarinskih ureda, a bez itakve plaće, jer nije rečeno, da će dobivati kakvu odštetu.

U Salzburgu, radi ti mali parobrodci i vicinalne željeznice, kojih imađe sve puno, na korist svoje pokrajine, dočim kod nas takovih prometnih sredstava nema.

Vi puno obećavate tim, što kanite uvesti u našu pokrajinu. To je pogriješno, jer bi bilo dosta za ovaj potrošarinski pokrajinski ured par, dacira s činovnicima za ono pivo, koje bi došlo na lice mjesta, na neka dodje od kada god hoće.

Pozivate se na Cesku, Galiciju i Kranjsku, pa u to, da Salzburg ima samo 1 K 40 fil., pa ipak da nau dobro ide i da se time hvati, što ima dobar dohodak. Da imamo takoviti ljudi i činovnika u zemaljskom odboru, kako li ima Kranjsku, Salzburg i Cesku, mi bi vam povjerovali i možda složno glasovali za ovaj najert zakona. Ali pošlo znamo dobro, da te žile za novcem, kako bi ga spravili u zaklade, nađ kojima nemožemo imati kontrole, pa da

se iz tih zaklada troši na ljude, koji će potrošarinu pobirati i biti vaši činovnici, koji će za vrijeme izbora mješati, onda vam nemožemo izraziti povjerenja za tu instituciju.

U Salzburgu je i glede računa drugičije. Tamo može biti račun točan, kad se zna unaprijed, koliko pokrajina utjeruje na svaki hektolitar piva. Vi pak kažete, da neznate toga, jer čete od godine do godine činiti predlog, koliko će se utjerati. Kod nas dakle bit će u tom lošije, što nemožemo unaprijed znati, a kašnije čemo teško znati i za proračun i za obračun, pak čemo biti uvijek u nejasnosti. Za to, jer svi nismo da se javni činovnici obterete jedino na korist vašu, predlažem, da se citav § 6. iz one zakonske osnove briše. (Opetuje i kaže talijanski, da se o predlogu glasuje poimeonce.)

O njegovom predlogu glasuje se poimeonce.

§ 7. govori o utjerivanju zemaljske pristojbe na pivo ureženo izvan carinske crte. Prina ga većina bez rasprave.

O pristojnom postupanju.

§ 8. O prizivu glede zemaljske pristojbe na pivo odlučuje zemaljski odbor, ako se ne radi o stvari (§ 9.) spadajućoj pod kazneni postupak.

Priziv mora biti predložen u roku od 14 dana otkada bijaše javljena stranci napadnuta odluka, te će se predati ili zemaljskomu osoblju, koje ima nadzirati zemaljsku pristojbu ili neposredno zemaljskomu odboru. Ako je priziv predan pošti uz istodobni primitak službene prijavnice, neće se uračunati u taj rok dani poštanske vožnje.

Padne li zadnji dan na nedjelju ili blagdan, računati će se kao zadnji dan roka siederadi radni dan.

K ovom paragrafu reče zast. Laginja, da se ne glave s onim dijelom paragrafa, koji govori o tom, da ima suditi o prizivu zemaljski odbor, jer tim postaje sudcem u vlastitoj stvari. Po njegovom mnenju imalo bi suditi o tih prizivih financijalno ravnateljstvo kano nepristrana oblast, i za to najsposobnija.

Stavlja u tom smislu predlog i, želi, da se o njegovom predlogu glasuje poimeonce.

Izvjestitelj odgovori, da bi se tim pokazalo nepouzdanje do zemaljskoga odbora i zato odklanja predlog. Na to se glasovalo poimeonce.

Kasne radi vršenja zakona.

§ 9. U koliko nespadaju pod kazneni zakon prekršaji ovog zakona i ustanova provedbene naredbe, bit će kažnjeni na temelju ministerijalne naredbe od dne 30. septembra 1857 D. Z. L. broj 198, za sa globom od 2 do 200 kruna ili zatvorom od 6 sati do 14 dana.

Što se tiče kaznenog postupka uporabiti će se ministerijalnu naredbu od dne 3. aprila 1885. D. Z. L. br. 61. ustanovljujuć rok od jedne godine za kazneni postupak radi prekršaja kaznivih po ovom zakonu.

Globe će utjerati politička oblast u smislu ministerijalne naredbe od 20. aprila 1854. D. Z. L. br. 95. te će pripasti ubožkoj zakladi one občine, u obsegu koje bijaše počinjeni prekršaji.

K ovom paragrafu reče zast. Stanger talijanski, da bi htio, da se predade upravu o utjerivanju potrošarine obćinama, nipošto pokrajini, jer da bi bila jeftinija i po narod koristnija. Glede globa htio bi, da se jasno označi, da pripadaju mjestnoj občini, jer vriedi u praksi, da se često razumjeva pod tim imenom i porezna občina. Radi toga nastaju pomutnje i pravde.

Zast. Laginja podkriepiljuje hrvatski i talijanski izvajdanja zast. Stangera. Većina prihvatila paragraf kao je predloženo.

O zastarjelosti pristojbe.

§ 10. Pretrpljena kazna nerješava dužnosti izplaćivanja dužne pokrajinske pristojbe. Pravo pokrajine zahtjevati u izplatu zastara u svakom slučaju u tri godine od dana kad se je doznalo za počinjenu prikratu.

Zast. Laginja reče talijanski, da ona neznatna preinkna nemože biti povodom velikoj nepravdi. Držimo bo, da bi se najtočnije moralo označiti tko ima saznanje za počinjenu prikratu, je li ravnatelj stoji na čelu cijele uprave ili pojedine osobe, kojim je povjeren nadzor nad vršenjem ovog zakona; jer dočim će ovaj posljednji najpriji i najbrže saznati za bilo koju prikratu, mogu proći i do dvie godine prije nego li za to dozna ravnatelj. Sad je pitanje: odkuda počima zastarjelost, da li od kad je saznala počinjenu osobu ili sam ravnatelj. Radi toga je neobhadno potrebno, da ovo bude jasno izrečeno, te stavi u tom smislu preinku sa zahtjevom, da se o njoj glasuje poimeonce. Većina prihvatila paragraf, neobzariv se na tu posebnu opravdanu preinku — pošto je u njoj bilo poimeonce glasovano.

§ 11. govori o načinu utjerivanja pristojbe.

§ 12. govori o krieptosti zakona i o dužnosti prijave stranaka podvrženih plaćanju pristojbe.

§ 13. govori o naredbah koje se ima izdati.

Zast. **Andrijić** reče k ovom paragrafu:

Ja sam se javio kod § 5. za rječ, ali radi nenadanog predloga zast. Davanza, da se zaključiti razprava, morao sam se rječ odrići.

Kod toga §. htio sam predložiti, da se doda samo tri rječi glaseće: prema doličnij nadoknadi. Pošto nisam toga mogao učiniti tamo, predlažem kod ovog paragrafa, da se naloži zemaljskom odboru, da u provedbenoj naredbi izričito navede, da će občine, dobiti nadoknadu za pripomoć, koju su dužne, davati organom zemaljskim (opetuje predlog talijanski i pita, da se glasuje o njem pomenice).

O provedbi zakona.

§ 14. govori o provedbi zakona. Zast. **Laginja** reče kod ovog paragrafa, da pošto bijaše zabacena od većine resolucija zast. **Andrijića**, prisiljen je u oštrij formi prihvatiti njegovu resoluciju te predložiti novi paragraf k ovom zakonu. Taj bi paragraf morao biti 14, a glasiti: Obzirom na §. 5. ovoga zakona neka se dađe občinam kao odštetu primjerenu nagradu.

Svoj predlog obrazloži tim, da su občine već i tako preobterecene svojim poslovima i raznovrstnim zahtjevima, koje postavlja na iste s jedne strane zemaljski odbor, a s druge c. k. oblasti opravdavajući to one posljednje tim, da to spada tobože u preneseni djelokrug. Predloži pomenično glasovanje, te se glasuje; većina prihvati ovaj paragraf i cilu osnovu kako je predložena i u drugom čitanju.

Obračun zemaljske vatrogasne zaklade za god. 1902.

Pošto je zast. **Franzin** pročitao posve kratko izvješće, zapita rječ zast. **Komparske**, koji reče:

Visokli sabore! Od velike je koristi po čitavu pokrajinu ona institucija, što se u novije vrijeme sve više proširila i koja dobiva sve više važnosti u životu. Mislim, da nema zemlje u Cislitavju, koja bi bila tako siromašna na vatrogasnim društvima kao što je Istru. Kad bi imali u svakoj občini bar 10 ljudi, koji bi u slučaju požara znali kretati se strečkom, to bi se više nesreća, ako i ne posve, bar djelomično, spriječilo.

Rekao sam, da ima u drugih zemljah tih institucija više. Ako prodjemo po Njemačkoj, vidjeti ćemo, da ima skoro svako trgovište, svako veće selo, nebrojeći gradove, krasno uređena vatrogasna društva. Ta društva vezana su u mjestne, kotarske i pokrajinske vatrogasne zadruge, da može jedno drugomu priteći na pomoć. Pa i ne treba da idemo u Njemačku. U susjednoj Kranjskoj nema nijedno — ne grada, nego tržišta ili većeg sela, gdje nebi bilo vatrogasno društvo. Ali tamo takova društva i podupiru koli mjestne tih pokrajinske oblasti. Idu im na ruku, kad se ustrajuju, potvrđuju im rado pravila, nabavljaju im sprave i daje im se i neku pripomoć.

Ovdje imamo pred sobom mali račun pokrajinske uprave, koja upravlja zakladom za pomoć vatrogasnim društvom. Zemaljski odbor podnaša nam račun iz god. 1902. i kaže nam, da je primio te godine u svemu 15.619 K 13 fl., a da je izdao 14.522 K i 90 fl. To su prilično lepi primitci i izdatci. Ali mi neznamo iz ovog izvješća, gdje su vatrogasna društva, koliko ih ima, koliko imadu članova, koliko su stara itd. Govori se u obće, da se je dalo na pomoć 1100 K ali komu, u kojih občinah, toga mi ne znamo, kao što neznamo ni koliko se je pojedinim občinam dalo. Govori se ovdje, da je dobila občina Vodnjan, Buzet, Kopar, Volosko, a ništa se nekaže, zašto su dobile i u kakvom razmjeru. Kaže nadalje izvješće, da je 7000 K bilo ponudjeno nekom drugom pokrajinskom zavodu, a nekaže se, da li taj zavod plaća kakve postotke i na kakvom se to temelju posuđilo. Pitao bi tu upravu, zašto posuđuje novac, kad treba još na svih stranah podupirati vatrogasna društva. Kaže se nadalje, da se je izdalo 5994 K i 71 fl. i iz jedne druge zaklade 428 K. Zašto izdavati iz dvih zaklada? Zašto ove proporcije?

Mi, koji nemožemo imati nikakva uvjida u ovu upravu, nemože ni računati potvrditi.

Stavljam predlog, da se ovaj izvještaj vrati zem. odboru, da ga popuni time, da nam kaže, gdje su ustanovljena vatrogasna društva, koliko ih ima i koliko imadu članova. Mi imamo pravo to tražiti, jer se u toj zakladi nalaze i naši novci, budući da je od banke Slavije primila ta zaklada 697 K 83 fl., a od zem. kranjskog osjeguravajućeg društva u Ljubljani 8 K 80 fl. (Opetuje predlog talijanski i traži pomenično glasovanje).

Zastupnik **Laginja** podupre talijanskim govorom predlog zast. **Komparske**. Većina prihvati obračun.

Za zajmove bez hipoteke.

Zast. **Zoratti** sa drugovi stavi predlog, da se zemaljski odbor pobrine za to, da zemaljski kreditni zavod daje občinam zajmove iz rezervne zaklade bez uknjižbi.

Ovaj predlog je doznačen političko-gospodarskom odboru.

(Nakon sliedi.)

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinjski kotar:

Hrvatski jezik na ovdšnjem c. kr. kot. suda. Pri ovome c. kr. kot. sudu održavala se je dne 3. pr. mj. kaznena razprava proti jednom Hrvatini radi uvrijeđenja poštenja. Sudac voditelj razprave nije poznao jezika optuženika, te nije bio u stanju niti da raztumači okrivljeniku radi česa je prijavljen, tako da bje prisiljen pozvati pisara-tumača, da obrazloži i priobči optuženiku prijavu. Optuženiku nije bilo moguće niti da razumije osude, što ju je bio sudac proglasio u tudjem jeziku na škodu optuženika.

Ovakve stvari se ponavljaju svaki dan kod kot. suda u Puli, prem da se kaže, da je u Austriji absolutno slobodno svakomu braniti se u svojem jeziku; ali po svojoj duši moramo reći, da to nevrjeđi ovdje kod nas u Istri, gdje ne imade tugu prava većina pučanstva, koje se služi hrvatskim jezikom.

Imale bi paziti na to više c. kr. oblasti kod namještenja činovnika, jer kako je poznato, imade onih, koji se natežu za koja mjesto i koji kažu u svojih molbah, da poznaju hrvatski jezik u govoru i pismu, te se namješta ovakove činovnike, premda nepoznavaju niti rječ hrvatski.

Više sudbene oblasti morale bi strogo paziti na to, da ih molitelji za pojedina sudbena mjesta naprosto nevaraju te da se po strukovnjačih uvjere, da li je molitelj u svojoj molbi kazao istinu ili laž. U posljednjem slučaju imao bi živo oćutiti posljedice svoje drzovitosti.

Nije svejedno, koji pridodatak k svakdanjenu kavnomu napitku bude upotrebljen. **Kathreiner-Kneippova** sladna kava posjeduje uslijed svoga samovlastnoga načina priprave obilježene zrnate kave, te s toga vanredno pristaje za priprevu isto tako tečne, kao i zdrave kave. Mnogim manje vrijednim i tisućputa slično omotaninim patvorinama unatoč valja ipak kod kupovanja uvijek naglasiti ime **Kathreiner**, pa treba također primiti samo izvorne oinote sa zaštitnim znakom „župnika Kneippa“.

Gospodarska Sveza za Istru,

registrana zadruga na ograničeno jamčenje u Puli.

Pristupiše nadalje u Gospodarsku Svezu: 37. Alekarna u Hrušici, reg. zadr. z omejeno zavezo; 38. Društvo za štednju i zajmove, Stokovci.

Razni prinosi.

Družbi sv. **Cirila i Metodja** za Istru darovane preko naše uprave: **Ivan Poropat** 1 K za pripomoć ogromnim troškovom, koje će imati Družba u Puli s novom školom. — **Kraljić Josip**, Lanišće, šalje 1 K tičuće se oklade „Do vida kod Filipa“. — **Brača Puhalj**, Pula 2 K.

Ukupno K 4 — Na račun ove god. izkazanih K 625-35 Sveukupno K 630-35

Za **Djačko prip. držstvo u Pazinu** priposlaje na našoj upravi: **Brača Puhalj** iz Lanišća 20 K za primljenu uslugu od strane „Istarske poslušnice u Puli“. — **Zivili!**

Ukupno danas K 20 — Na račun ove godine izkazano K 493-40 Sveukupno K 513-40

Kapljice sv. Marka, ZAGREB, Gornji grad, Markov trg.

Ove glasovile i nenadkriljive kapljice sv. Marka upotrebljavaju se za vanjsku i unutarnju porazu. Osobito odstranjaju urganje i kalamje po kositlu, ozraču i rukatu, te izliče svaku glavobolju. One neodoljivo ponesomno djeluju kod bolesti želudca, nabujaju katar, umanjuju izbacivanje, odklanjaju naduhavanje, boli i crvenje, popeljavanje boju pravu, čiste kri i crvenje. Prognose velike i male glište, te sve bolesti od glitah dolaze. Djeluju izvrstno proti bruhavi i pramoklosti. Lieče sve bolesti jetrah i slezene te koliku i urganje u žilama. Progno svaku gruznicu i sve bolesti od glitah dolaze. Najbolje je sredstvo proti matericiji i nadrum, pa zato nesmjiju manjkati u nijednoj gradnjenoj niti seljačkoj kući. Dobiva se samo: **Gradska ljekarna, Zagreb**. Sluga pokraj crkve sv. Marka. — Novac neka se šalje napred ili pozuteom. — Manje od jednog tuceta (12 boćica) ne šalje. — Cijena je sljedeća i to franko na svaku poštu: 1-40 K, 5 tuceta (60 boć.) 12 K, 3 tuceta (36 boć.) 11 K, 4 tuceta (48 boć.) 10 K, 5 tuceta (60 boć.) 12 K. — Posljednjem tucetu i tucetu priznanica, da ih nije moguće ovdje listati, zalo navadjam, samo imena neke gr, koji su sa osobitim uspjehom potprijevali **kapljice sv. Marka** te podnožnom odzvanise: **Iv. Barešić**, učitelj; **Janko Kisilj**, kr. nadlugar; **Stj. Borčić**, župnik; **Ilija Manić**, opancar; **Sofija Vaskelić**, šilica; **Joze Seljančić**, seljak itd. itd.

Kapljice sv. Marka.

djanekoj niti seljačkoj kući. Dobiva se samo: **Gradska ljekarna, Zagreb**. Sluga pokraj crkve sv. Marka. — Novac neka se šalje napred ili pozuteom. — Manje od jednog tuceta (12 boćica) ne šalje. — Cijena je sljedeća i to franko na svaku poštu: 1-40 K, 5 tuceta (60 boć.) 12 K, 3 tuceta (36 boć.) 11 K, 4 tuceta (48 boć.) 10 K, 5 tuceta (60 boć.) 12 K. — Posljednjem tucetu i tucetu priznanica, da ih nije moguće ovdje listati, zalo navadjam, samo imena neke gr, koji su sa osobitim uspjehom potprijevali **kapljice sv. Marka** te podnožnom odzvanise: **Iv. Barešić**, učitelj; **Janko Kisilj**, kr. nadlugar; **Stj. Borčić**, župnik; **Ilija Manić**, opancar; **Sofija Vaskelić**, šilica; **Joze Seljančić**, seljak itd. itd.

Gradska ljekarna, Zagreb.

Markov trg broj 29, pokraj crkve sv. Marka.

Kapljice sv. Marka, ZAGREB, Gornji grad, Markov trg.

Podpisani preporuča p. n. občinstvu u Puli, osobito pako veleč. gg. svećenicima, učiteljima itd. iz okolice

svoj krojački posao na glavnom trgu (Foro) br. 6 u Puli, u novo otvorenom dućanu.

U zalih imade na izbor raznovrstne najmodernije tkanine za odjela, koja izvršuje točno po mjeri.

Anton Klement, krojački majstor.

Pčelno - voščene sveće

po kilogram K 4-90, u svakoj težini i duljini, iz pravoga, garantirano pčelnoga voska.

Iskrsne sveće iz gori imenovano: Voščeni ovitki, lieli i boćadani . . . kg. po K 4- Isli okruženi s cvistolom i zlatom . . . 5- Sveće za boćično drvo u 6 boćah . . . 3- Voščene sveće tarče, I. austr. sastav . . . 4- Sveće i tarče, I. talijanski sastav . . . 3- granis . . . 2- Sveće platno za oltare, metar . . . 2- Sveće za pogrebu po više aljaka cjeat . . . Za pravi, čisti vosak jamčim za 2000 krun Geršheimov steni (Hilff) i stakla za vječnu luč. — Isto tako uveć pitomac (stolpi) i navadni uz vrlo aljke cjeat. Preporučam se predčastnom svećenstvu i p. n. občinstvu najpoznatije.

J. KOPAČ, voščarica u Sarici.

RODOLJUBI!

upujte samo Cirilo - Metodijske žigice!

SLAVONSKA BILJEVINA i pakračko kapljice za želudac

to su dva lijeka, koja su si takovom brzinom pot prokružila, kao što rieklo koje sredstvo. Obadva ova lijeka poslala su u najkraćem vremenu vanredno objavljena u narodnu. Uskoro da je narod ta sredstva tako brzo zavolio, leči u njihovoj osobitoj vrijednosti i vjerzi sigurnom djelovanju.

Slavonska biljevina se rabi protiv svako vrste kašlja, pa ma isti još kako zastaren bio, rabi se osobitim uspjehom proti teškom disanju, hrupavosti u grlu, proboljii, prokrišanju itd. Ovo što piše **Katarina Fuchs** iz Mitrovice:

„Zurim se saobčiti Vam, da je uspjeh Vaše slavonske biljevine kod moje bolesti upravo sjajan bio. Patila sam već 7 godina na strašnom kašlju i teškom disanju, probela sam već svu moguću sredstva, ali uzalud, dok nisam nadošla na Vašu slavonsku biljevnu, koja mi je zdravlje povrnila. Od srca Vam se, zahvaljujući Vaša zahvalna **Katarina Fuchs**.“

Pakračke kapljice su izvredno sredstvo proti svima bolestima želudca i crjeva. Bez ovih kapljica nema smjela biti ni jedna kućna sredstva, ali uzalud, dok nisam nadošla na Vašu slavonsku biljevnu, koja mi je zdravlje povrnila. Od srca Vam se, zahvaljujući Vaša zahvalna **Katarina Fuchs**.“

Svakoje, koji bad na kakvoj želudacnoj boli pati, nemogu ih dosta preporučiti. Grč u želudcu zatvorenost neurednost stolice, neman za jelem, žgaravica, zlatna žila, glavobolja odstrane se s ovim sredstvom najsigurnije i najtemeljite.

Tyeba pisati **Petra Vidmarica** u Čazmu i gospodinu učitelju **Topolovčiću** u Orolju xp. Slakovec, što je prvog od 5, a potomjeg od 20-godišnje želudacne bolesti izličio. Svako će dobiti i od jednog, i od drugog za odgovor, da su im samo **Pakračke kapljice** zdravlje povratile.

Sva zahvalna pisma stoje kod mene svakome na vidu. Svaka flasića mora imati ličnu zalopac i na zalopcu natpisano: „Ljekarna zlatnom orlu Pakrac“. Koje flasiće to nemaju jesu patvorene, koje u interesu svoga zdravlja ne treba nipošto primiti. Cijena im je sljedeća:

Slavonska biljevina 1 boćica 1 K 20 h.
Pakračke kapljice 1 „ 1 K 20 h.
Manje od dvie flasiće ne šaljem, ali ne moraju biti obdavlje flasiće od jedne vrsti. In. pr. može se naručiti 1 boćica Slavonske biljevice i 1 boćica Pakračkih kapljica. Šaljem svaki dan poštanskim putem i zaručunam za čistricu, tovarni list i pakovanje 40 h. Naručite neka se šalje izravno na ljekarnika
P. Jurisića, u Pakrac, glavna ulica 5.